

jokainen EU-eurooppalainen jakaa vastuun unionin menestyksestä. Palolan analyysin kohteena ovat tässä pyrkimyksessä käytetyt kommunikatiiviset tekniikat. Myös Antti Tietäväisen artikkeli käsittelee kansainvälistyneitä hallintaa eli OECD:n ulkomaaninvestointeja koskevia ohjelmia. Dokumentit vuosilta 1996 (kiville karahtanut MAI-sopimus) ja 2006 osoittavat hallintatavan siirtymän pakottavasta talouspuheesta moraaliseen vastuuttamiseen tai hierarkkisesta säätelystä hajautettuun organisaatioon ja menettelytapasääntöihin.

Jani Selin analysoi kahden taudin avulla huumehoidon terapeuttisia yhteisöjä, joissa tunteiden ja itsehallinnan tekniikat linkittyvät kurinpidollisiin ja biopoliittisiin tekniikoihin. Mikko Saastamoinen hyödyntää samaa John Clarcken ar-

tikkeliä, jota itsekin olen kierättänyt pohtiessani aktivoituja, valtaistettuja/voimaannutettuja, vastuutettuja ja hylättyjä sosiaalipolitiikan kansalaisia. Saastamoiselle neuroottinen ja hylätty kansalaisuus ovat uusliberaalin aktiivisen kansalaisuuden toinen puoli. Hän ei lähesty pelkoja ja epävarmuutta riskiyhteiskunnan ontologisina tiloina Ulrich Beckin tapaan vaan tietoisina hallinnan välineinä, jotka tuottavat myös neuroottista kansalaisuutta.

Suomalaiset kirjoittajat eivät ole oppi-isien kritiikkittömiä seurailijoita. Erityisesti Ilpo Helénin ja Sakari Hännisen artikkelit ruotivat auki hallintakoulukunnan keskuskäsitteiden – vallan, vapauden, sosiaalisen, käytännön, politiikan, liberalismien, hyvinvoinnin – epäselvyydet. Hänninen laittaa peliin politiikan ja valtion teoriaa koske-

van sivistyksensä. Helén on ehtinyt julkaista oman artikkelinsa ”Sosiologian puheenvuoroja”-kirjassa (2004), minkä vuoksi artikkeliin on lisätty kiinnostava jälkikommentti.

Helénin tuoreen kommentin mukaan vielä 2000-luvulle tultaessa hallinnan analytiikkasana oli ”jäljellä tuoreen ajattelutavan ja haastavan kritiikin lumoa”. Sen jälkeen suuntaus on imaistu sosiologiseen valtavirtaan edustamaan foucault’laista kriittisyyttä. Se on tyypistynyt ja laimentunut ja siihen, kuten myös Foucault’iin, on liimautunut kaikenlaisia yksinkertaisuuksia. Nyt voi nauttia Millerin ja Rosen nautinnollisesta tyylistä hyvin rullaavana suomennoksena ja saada jotain lumosta takaisin tai kokea se ensimmäisen kerran, jos tarttuu kirjoihin neitseellisesti.

Kun modernin ihanteet on saavutettu

PAULIINA SEPPÄLÄ

Helsingin yliopiston sosiologian professori Pekka Sulkusella on takanaan pitkä ura, jonka empiirisessä keskiössä on ollut alkoholin käyttö ja teoreettisena kysymyksenä sosiaalinen rakenne, kulttuuri ja niihin liittyvä subjektiviteetti. Viime vuosina hänen työnsä on edennyt kysymään, miten alkoholin käyttöä ja muita kulttuurisia ja potentiaalisesti kaikille haitallisia elämäntapavalintoja voidaan säädellä kollektiivisesti, vai voidaanko?

Sagelta tänä vuonna ilmestyneessä teoksessa Sulkunen käsittelee kysymystä perusteellisesti, modernin yhteiskunnan ja sosiologian juuria myöten. Tuloksena on oppinut katsaus modernin projektin kehityskulkuun ja tuore näkemys nykytilanteesta: nykyiset globaalin kulutusyhteiskunnan ongelmat eivät johdu siitä, että jokin oikeus tai vapaus olisi vielä saavuttamatta, vaan siitä, että kehittyneissä länsimaissa tavoitteet on vihdoinkin

Pekka Sulkunen
The Saturated Society.
Governing Risk & Lifestyle in
Consumer Culture
Sage, 2010

saavutettu.

Sulkunen tarkastelee modernin kehitystä ennen kaikkea modernin subjekti-ideaalin tavoittelemisena. Sen puolia ovat elämäkerta, autonomia ja intiimiteetti. Näiden toteutuminen

on edennyt vaiheittain, niin että vain suppeita ihmisryhmiä koskevasta autonomisesta työmarkkinoiden osapuolesta ja oikeussubjektista on edetty kohti kattavampaa autonomiaa ja lopulta kohti romanttisempia omaan itsensä olemiseen ja oman elämäntavan luomisen ihanteita. Projekti tuotti juridisesti itsenäisen, mutta sosiaalisesti ulkoahjautuvan, miellyttämiseen pyrkivän subjektin, jolle on tärkeää ilmaista omaa autonomiaa ja autenttista minuuttaan ulos-päin, usein kuluttamalla.

Tämä ei ole pelkästään neoliberaalistisen voitontavoittelun aiheuttama lopputulema, vaan myös hyvinvointivaltion ja yksilönvapautta ajaneiden sosiaalisten liikkeiden aikaansaannos. Sillä seurauksella, ettei vapautta saa enää rajoittaa kansallisvaltion tai hyvinvointivaltionkaan nimissä, ei kovin helposti edes ympäristökatastrofin vuoksi. Moraalisen auktoriteetin harjoittamisen sijasta on siirrytty hyviin valintoihin houkuttelemiseen ja yleisiin ohjenuoriin. Niiden toteuttaminen on delegoitu esimerkiksi järjestöille ja projekteille, joiden todellinen kyky tuottaa suuren mittakaa-

van muutoksia on osoittautunut heikoksi.

Teos antaa toimivan kehyksen tämän hetken keskeisten ongelmien käsittelyyn eri sektoreilla. Modernin toimijuuden eri puolien korostaminen ohjaa myös havaitsemaan tilanteita, joissa ihanteet ovat keskenään ristiriidassa tai jolloin joltain ihmisryhmältä kielletään osa heidän toimijuuttaan. Nuoriso- ja päihdepolitiikassa esimerkiksi siirrytään herkästi kantaaottamattomuuden etiikasta täydelliseen nollatoleranssiin. Ihmisiltä, joilla ei ole juridista autonomiaa, kuten turvapaikanhakijat, kielletään usein samalla oikeus intimitettiin, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja itsemäärämiseen. Suvereenin modernin toimijuuden Toinen on poikkeus, joka vahvistaa säännön, ulkopuolinen, joka nähdään henkisesti alaikäisenä tai turmeltuneena: huumeiden "ongelmakäyttäjät" esimerkiksi.

Pahimmillaan myös tutkimuksen näkökulmavalinnat jakautuvat kahteen vastakohtaiseen luokkaan sen mukaan, millaiseksi sen kohteiden toimijuus oletetaan. Yksiä tutkitaan myöhäismoderneina vapaina yksi-

löinä, joita ei saa ulkopuolelta määräillä, toisia taas lähtökohdattaisen ongelmallisina toimenpiteiden kohteina.

Sulkusen huolella teoretisoida ja empiiristen esimerkkien valottama toimijuus on syklisessä suhteessa sosiaaliseen rakenteeseen ja siksi nimenomaan sosiologinen tutkimuskohde. Miten toimijuuteen voi vaikuttaa ja millaisia vaikutuksia erilaisilla toimijuuksilla on? Voi miettiä, onko uudessa sosiaalisessa ympäristössä eli globaalissa digitalisoituneen median verkostoyhteiskunnassa nähtävissä käänne uudenlaiseen toimijuuteen? Sitä edustaisivat positiivisessa mielessä erilaiset oma-aloitteiset ja arkeen kytkeytyvät sosiaaliset liikkeet, kuten ekokuluttajuus ja kadunmiehen ulottuvilla oleva mikrolainojen myöntäminen kehitysmaihin. Samalla monissa osissa maapalloa ei olla yksilötasolla lähelläkään modernia toimijuutta, minkä vuoksi Sulkusen mukaan modernit instituutiotkaan eivät toimi. Sulkusen mukaan juuri toimijuuden teorian kehittäminen on sosiologian vastaus aikamme haasteisiin.